

ΕπΟΔ

Επισκόπηση Οικονομικού Δικαίου

Τρίμηνη Περιοδική Νομική Έκδοση

Μελέτες

Εφεντάκης Μ.	<i>Η αναστολή των ατομικών διώξεων ως προληπτικό μέτρο στην πτώχευση και την διαδικασία εξυγίανσης</i>
Καλαντζή Α.	<i>Η παραβίαση του Κώδικα Δεοντολογίας του Ν. 4224/2013 ως λόγος ανακοπής</i>
Λέντη Ε.	<i>Effects of automated ships in the Greek shipping industry</i>
Πλιάτσικα Λ.	<i>Η φορολόγηση των ναυτιλιακών εταιρειών στην Ελλάδα</i>
Στεργιούλα Α.	<i>Η σύμβαση χορηγίας (sponsoring)</i>
Χατζηνάκης Α.	<i>Η σύμβαση συνδυασμένης μεταφοράς πραγμάτων</i>

Νομολογία

ΟΔΑΠ 4/2019	<i>Δάνεια σε ελβετικό φράγκο</i>
[σημ. Κουρμπέτη Σ.]
ΕιρΘάσου 12/2019	<i>Κατάσχεση ειδικών περιουσιακών δικαιωμάτων</i>
[σημ. Τακουμάκη Μ.]
ΜΠρΘηβ 302/2018 & 176/2018	<i>Ανυπαίτια αδυναμία πληρωμής οφειλών δημοσίων υπαλλήλων</i>
[σημ. Τσαχιρίδη Σ., Σκιαδόπουλου Σ.]

Απρίλιος-Ιούνιος 2019 • Αρ. Τεύχους 4

Έκδοση της Ένωσης Οικονομικού Δικαίου

**ΜΠρΘηβ 302/2018 & 176/2018: Ανυπαίτια
αδυναμία πληρωμής οφειλών δημοσίων
υπαλλήλων (ν. 3869/2010)
[σημ. Τσαχιρίδη Σ., Σκιαδόπουλου Σ.]**

ΜΠρΘηβ: 302/2018

Πρόεδρος: Αμαλία Παπαδάκη, Πρωτοδίκης

Δικηγόροι: Αθανάσιος Κοκοντίνης, Ελένη Μπατσούλη

Άρθρα: 1, 2, 4 ν. 3869/2010, 216 ΚΠολΔ

ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΑ ΦΥΣΙΚΑ

ΠΡΟΣΩΠΑ. Υπαγωγή στο Ν. 3869/2010.

Έφεση πιστωτή κατά απόφασης, που δέχεται αδυναμία πληρωμών. Έννοια δόλιας περιέλευσης σε αδυναμία πληρωμών.

Ορισμένο της αίτησης.

Εξαίρεση κύριας κατοικίας από την εκποίηση.

Με την υπό κρίση αίτηση, η εφεσίβλητη-αιτούσα εξέθετε ότι είναι φυσικό πρόσωπο χωρίς εμπορική ιδιότητα επικαλούμενη ότι έχει περιέλθει σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής των προς τις εφεσίβλητες τράπεζες χρηματικών οφειλών, όπως αυτές αναφέρονται στην περιεχόμενη στην αίτηση αναλυτική κατάσταση. Ζητούσε να επικυρωθεί το προτεινόμενο από αυτήν σχέδιο διευθέτησης οφειλών, άλλως να

γίνει ρύθμιση από το δικαστήριο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 ν. 3869/2010, ώστε, με την τήρηση της ρύθμισης, να επέλθει απαλλαγή της από κάθε τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο των χρεών της και εξαίρεση κατά άρθρο 9 από τη ρευστοποίηση της πρώτης κύριας κατοικίας της και της λοιπής ακίνητης περιουσίας της. Το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο με την [.....] οριστική απόφασή του δέχτηκε εν μέρει την αίτησή της. Κατά της αποφάσεως αυτής παραπονείται το εκκαλούν για εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και πλημμελή εκτίμηση των αποδείξεων, επικαλούμενο στο Εφετείο 1) ότι, κατ' εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου, το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο έκρινε ορισμένη την αίτησή της, ενώ έπρεπε να απορριφθεί ως αόριστη, διότι δεν ανέφερε με πληρότητα και σαφήνεια ούτε το χρόνο ανάληψης των χρεών ούτε τα γεγονότα που οδήγησαν την αιτούσα στην αδυναμία να ανταποκριθεί στις ανειλημμένες υποχρεώσεις της. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, διότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4

v.3869/2010 σε συνδυασμό και με τις διατάξεις των άρθρων 118 και 216 ΚΠολΔ, ως προς τα περιστατικά κατ' αρχήν που συγκροτούν τη μόνιμη αδυναμία πληρωμής, δεν απαιτείται από το νόμο να αναφέρονται αυτά αναλυτικά στην αίτηση, σε ιαθεί δε περίπτωση προκύπτουν από το δικόγραφο της αίτησης, ενόψει και του γεγονότος ότι ο ιδιόρρυθμος χαρακτήρας της εκούσιας δικαιοδοσίας ως μέσου προστασίας κυρίως δημόσιας εμβέλειας συμφερόντων, ο οποίος επιβάλει και αξιολόγηση του πραγματικού υλικού της δίκης, επιτρέπει τη δυνατότητα συμπλήρωσης με τις προτάσεις, στο δε ειρηνοδικείο και προφορικά κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο (άρθρο 115 §3 ΚΠολΔ), εκείνων των στοιχείων της αίτησης που αναφέρονται στο άρθρο 747 § 2 ΚΠολΔ, επομένως και του αιτήματος αυτής (βλ. ΑΠ 1131/1987 NoB 36. 1601-1602, ΕφΑθ 2735/2000, 4462/2002, 2188/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, και Π. Αρβανιτάκη στον ΚΠολΔ Κεραμέα - Κονδύλη - Νίνα, υπ' άρθρο 747, αριθ. 7). Ούτε εξάλλου απαιτείται για το ορισμένο της αιτήσεως η αναγραφή του χρόνου ανάληψης των επίδικων χρεών, σε ιαθεί δε περίπτωση προκύπτει ευθέως από τη γενικότερη επισκόπηση του δικογράφου της αιτήσεως. Περαιτέρω, με τους δεύτερο, τρίτο και τέταρτο λόγους έφεσης το εκκαλούν ισχυρίζεται 1) ότι εσφαλμένα η πρωτόδικη απόφαση έκρινε ότι δεν υπάρχει δόλια αδυναμίας πληρωμής των επίδικων χρεών, 2) ότι, ενώ η εκκαλουμένη

δέχτηκε ότι η μηνιαία σύνταξη της αιτούσας ανέρχεται συνολικά σε 1.012,91 ευρώ και οι δαπάνες διαβίωσής της σε 700,00 ευρώ το μήνα, έπρεπε να καθορίσει μηνιαίες καταβολές ποσού 312,91 ευρώ και όχι μόνο 200,00 ευρώ για το πρώτο έτος και 113,46 ευρώ για τα επόμενα έτη, όπως εσφαλμένα καθόρισε, 3) ότι η εκκαλουμένη έπρεπε να εξαιρέσει από την εκποίηση μόνο το διαμέρισμα του ισογείου της οικοδομής, επιφάνειας 60 τμ, που αποτελεί την κατοικία της αιτούσας και ανήκει στην επικαρπία της και να διατάξει την εκποίηση του δικαιώματος επικαρπίας επί λοιπών οριζόντιων ιδιοκτησιών.

Από την επανεκτίμηση της ανωμοτί κατάθεσης της εφεσίβλητης-αιτούσας, όπως αυτή περιέχεται στα πρακτικά δημόσιας συνεδρίασης του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, από όλα τα έγγραφα που προσκομίζουν με επίκληση οι διάδικοι, αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Η αιτούσα, η οποία στερείται πτωχευτικής ικανότητας, αφού δεν έχει εμπορική ιδιότητα, ηλικίας 70 ετών, διαζευγμένη από το έτος 1999, έχει αποκτήσει από το γάμο της δύο ενήλικα τέκνα. Εργαζόταν ως νοσηλεύτρια στο νοσοκομείο Θηβών, ενώ από 1.10.2012 λύθηκε η υπαλληλική της σχέση με το νοσοκομείο ενόψει συνταξιοδότησής της. Λαμβάνει σύνταξη που ανέρχεται στα 947,91 ευρώ κατόπιν παρακρατήσεων του ποσού των 65,00 ευρώ το μήνα από το [.....]. Η αιτούσα έχει περιέλθει σε μόνιμη και

διαρκή αδυναμία πληρωμής και εξυπηρέτησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών της, δεδομένου ότι το φορολογητέο εισόδημά της κατά τα κατωτέρω οικονομικά έτη ήταν το ακόλουθο: Το οικονομικό έτος 2010 (χρήση του έτους 2009) 1.939,30 ευρώ μηνιαίως, το οικονομικό έτος 2011 (χρήση του έτους 2010) 1.739,30 ευρώ μηνιαίως, το οικονομικό έτος 2012 (χρήση έτους 2011) 1.652,70 ευρώ μηνιαίως, το οικονομικό έτος 2013 (χρήση έτους 2012) 1.214,50 ευρώ, το οικονομικό έτος 2014 (χρήση έτους 2013) 941,00 ευρώ, ήτοι τα εισοδήματα της μειώνονταν σταδιακά δεδομένου ότι δεν ελάμβανε δώρα ή επιδόματα, ήδη από τις αρχές του 2014. Δηλαδή, ένα εκ των γεγονότων που συνέτειναν στην αδυναμία αποπληρωμής των δανειακών υποχρεώσεων της αιτούσας εφεσίβλητης, ήταν η σταδιακή και συνεχόμενη μείωση των ετήσιων εισοδημάτων της και η διακοπή των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, ως και του καλοκαιρινού επιδόματος αδείας. Περαιτέρω, η διαδικασία συνταξιοδότησής της διήρκησε σχεδόν ένα έτος, με αποτέλεσμα να μην μπορεί εξ αυτού του λόγου να αποπληρώσει προσωρινά τις δανειακές της υποχρεώσεις, ενώ στο μεγαλύτερο (σχεδόν το ίμισυ) μέρος της μισθοδοσίας της γινόταν παρακράτηση, προκειμένου να εξυπηρετείται η χρηματοδότηση που έλαβε από το εκκαλούν. Σημειωτέον, η ίδια απέδωσε το εφάπαξ που έλαβε, ποσού 15.968,30 ευρώ, προκειμένου να εξοφλήσει ληξιπρόθεσμα χρέη στο εκκαλούν, έως και τον 11.2013, όπως

προκύπτει από το από 19.2.2016 έγγραφο ενημέρωσης δανείου μετά την απόδοση εφάπαξ. Το γεγονός της μείωσης των εισοδημάτων της δεν μπορούσε να το προβλέψει κατά το χρόνο ανάληψης των επίδικων δανείων που άρχεται το έτος 2008, καθόσον ο μισθός που λάμβανε ήταν ικανοποιητικός, τα δάνεια δε που έλαβε έχουν χαρακτήρα κοινωνικό, καθόσον δεν προέβη σε αλόγιστο δανεισμό μέσω πιστωτικών καρτών και καταναλωτικών δανείων, αλλά το μεγαλύτερο μέρος των οφειλών της αφορά στεγαστικό και επισκευαστικό δάνειο. Ως εκ τούτου δε συντρέχει δόλια αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρεών της αιτούσας και πρέπει να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος ο σχετικός λόγος έφεσης. Περαιτέρω αποδείχτηκε ότι η αιτούσα έχει το δικαίωμα επικαρπίας.

[.....] άρα η δόση, στην οποία κατέληξε το πρωτόδικο Δικαστήριο με σημείο αναφοράς τη διαφορά εσόδων εξόδων, είναι ορθή, αφού το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη του συνόλου των μηνιαίων υποχρεώσεων του οφειλέτη, αφαιρείται από τα μηνιαία έσοδά του και το υπόλοιπο μπορεί να διατεθεί προς ικανοποίηση των πιστωτών του συμμέτρως στα πλαίσια της προσωρινής ρυθμίσεως του άρθρου 2 παρ. 2 του ν. 3869/2010. Ως εκ τούτου πρέπει να απορριφθεί ο κρινόμενος λόγος έφεσης ως ουσία αβάσιμος. Κατόπιν, όλων των ανωτέρω, ορθά εφάρμοσε το νόμο και εκτίμησε τις αποδείξεις

το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και πρέπει να απορριφθεί η υπό κρίση έφεση στο σύνολό της.

[Δέχεται τυπικά και απορρίπτει κατ' ουσία την έφεση].

ΜΠρΘηβ: 176/2018

Πρόεδρος: Μαρία Πίννα, Πρωτοδίκης

Δικηγόροι: Αθανάσιος Κοκοντίνης, Ελένη Μπατσούλη, Λουκία Θεοδώρου και Λεωνίδας Ρεπουσκος

Άρθρα: 1, 2, 4 v. 3869/2010, ΑΚ 330, ΠΚ 27 παρ. 1

ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΑ ΦΥΣΙΚΑ

ΠΡΟΣΩΠΑ. Υπαγωγή στο Ν. 3869/2010.

Έφεση αιτούντος κατά απόφασης, που δέχεται δόλια περιέλευση σε αδυναμία πληρωμών.

Έννοια δόλιας περιέλευσης σε αδυναμία πληρωμών. Βάρος απόδειξης της ύπαρξης του δόλου. Εξαίρεση κύριας κατοικίας από την εκποίηση.

«Με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3869/2010 ορίζεται ότι «φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους (εφεξής οφειλέτες), δικαιούνται να υποβάλουν στο αρμόδιο δικαστήριο την αίτηση που προβλέπεται στη παράγραφο 1 του άρθρου 4 για τη ρύθμιση των οφειλών αυτών και απαλλαγή. Την ύπαρξη δόλου αποδεικνύει ο πιστωτής». Σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη, απαραιτητή προϋπόθεση για την υπαγωγή στο ρυθμιστικό πεδίο εφαρμογής του ν. 3869/2010 είναι ο οφειλέτης να έχει περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων

χρηματικών οφειλών του. Ο ν. 3869/2010 θεωρεί δεδομένη την έννοια του δόλου από τη γενική θεωρία του αστικού δικαίου. Η έννοια του δόλου στο Αστικό Δίκαιο ορίζεται κατ' αρχήν στο άρθρο 330 ΑΚ, όπου «ο οφειλέτης ενέχεται, αν δεν ορίσθηκε κάτι άλλο, για κάθε αθέτηση της υποχρεώσεώς του από δόλο ή αμέλεια, δική του ή των νομίμων αντιπροσώπων του. Αμέλεια υπάρχει όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές, τόσο σε περίπτωση συμβατικής ευθύνης λόγω πταίσματος όσο και σε περίπτωση αδικοπραξίας. Το άρθρο 330 ΑΚ αναφέρεται σε δύο μορφές πταίσματος, στο δόλο και στην αμέλεια. Ενώ όμως δίνει τον ορισμό της αμέλειας, τον προσδιορισμό του δόλου αφήνει στην επιστήμη και τη νομολογία. Η έννοια του δόλου, όπως γίνεται δεικτή στο πεδίο του Αστικού Δικαίου, συμπίπτει με εκείνη του άρθρου 27 παρ. 1 ΠΚ που ορίζει ότι «με δόλο (με πρόθεση) πράττει όποιος θέλει την παραγωγή των περιστατικών που κατά νόμο απαρτίζουν την έννοια κάποιας αξιόποινης πράξης, επίσης όποιος γνωρίζει ότι με την πράξη του ενδέχεται να παραχθούν αυτά τα περιστατικά και το αποδέχεται». Η τελευταία αυτή διάταξη διαχρίνει το δόλο σε άμεσο και ενδεχόμενο. Ορίζει δε ότι με άμεσο δόλο πράττει αυτός που «θέλει» την παραγωγή του εγκληματικού αποτελέσματος, καθώς και εκείνος που, δεν επιδιώκει μεν αυτό, προβλέπει όμως ότι τούτο αποτελεί αναγκαία συνέπεια της πράξης του και, παρά ταύτα, δεν αφίσταται αυτής

(ΟλΑΠ 4/2010, ΟλΑΠ 8/2005, ΑΠ 297/2007, ΕφΑθ 4681/2009, ΝΟΜΟΣ). Αντίθετα, με ενδεχόμενο δόλο πράττει εκείνος που προβλέπει το εγκληματικό αποτέλεσμα ως δυνατή συνέπεια της πράξης του και το «αποδέχεται». Η διάταξη αυτή ισχύει και για τις ενοχές άλλων ιλάδων του ενοχικού δικαίου και έτσι αποκτά γενικότερη σημασία που ξεπερνά το πλαίσιο της ευθύνης από προϋφιστάμενη ενοχή. Περαιτέρω, από τη διατύπωση της παραγράφου 1 εδ.α του άρθρου 1 του ν. 3869/2010, προκύπτει ότι το στοιχείο του δόλου αναφέρεται στην «περιέλευση» του οφειλέτη σε κατάσταση μόνιμης αδυναμίας πληρωμών. Επομένως, το στοιχείο του δόλου δύναται να συντρέχει τόσο κατά το χρόνο ανάληψης της οφειλής όσο και κατά το χρόνο μετά την ανάληψη της τελευταίας. Ο δόλος πρέπει να αντιμετωπίζεται κατά τον ίδιο τρόπο, είτε είναι αρχικός είτε είναι μεταγενέστερος. Το κρίσιμο ζήτημα είναι το περιεχόμενο του δόλου και όχι ο χρόνος που αυτός εκδηλώθηκε. Στην περίπτωση της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3869/2010, ο οφειλέτης ενεργεί δολίως, όταν με τις πράξεις ή παραλείψεις του επιδιώκει την αδυναμία των πληρωμών του ή προβλέπει ότι οδηγείται σε αδυναμία πληρωμών και δεν αλλάζει συμπεριφορά αποδεχόμενος το αποτέλεσμα αυτό. Ειδικότερα, πρόκειται για τον οφειλέτη εκείνον ο οποίος καρπούται οφέλη από την υπερχρέωσή του, με την απόκτηση ιινητών ή ακινήτων, πλην όμως είτε γνώριζε κατά την ανάληψη των χρεών ότι είναι αμφίβολη η

εξυπηρέτησή τους, είτε από δική του υπαιτιότητα βρέθηκε μεταγενέστερα σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμών. Συνεπώς, η εξαιτίας του δόλου μόνιμη αδυναμία του οφειλέτη δεν είναι αναγκαίο να εμφανιστεί μετά την ανάληψη του χρέους, αλλά μπορεί να υπάρχει και κατά την ανάληψη αυτού, όταν δηλαδή ο οφειλέτης ήδη από την αρχή, αναλαμβάνοντας το χρέος, γνωρίζει ότι με βάση τα εισοδήματά του και τις εν γένει ανάγκες του δεν μπορεί να το εξυπηρετήσει. Περίπτωση ενδεχόμενου δόλου συντρέχει και όταν ο οφειλέτης συμφωνεί με ικανό αριθμό πιστωτικών ιδρυμάτων την απόλαυση μεγάλου αριθμού τραπεζικών προϊόντων, προβλέποντας ως ενδεχόμενο ότι ο υπερδανεισμός του, με βάση τις υφιστάμενες ή ευλόγως αναμενόμενες μελλοντικές οικονομικές του δυνατότητες, σε συνδυασμό με το ύψος των οφειλών του, θα τον οδηγήσει σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμών και όμως αποδέχεται το αποτέλεσμα αυτό.

Από την επανεκτίμηση όλων των αποδεικτικών μέσων και ειδικότερα από τη, χωρίς όρκο, κατάθεση του αιτούντος που εξετάστηκε στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου και περιέχεται στα νομίμως επικαλούμενα και προσκομιζόμενα, ταυτάριθμα με την εκκαλούμενη απόφαση, πρακτικά δημοσίας στο ακροατήριο συνεδριάσεως και από όλα τα έγγραφα που επικαλούνται και προσκομιζούν νομίμως οι διάδικοι, αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών,

ο οποίος στερείται πτωχευτικής ικανότητας, αφού δεν έχει την εμπορική ιδιότητα, είναι 60 ετών, έγγαμος με την [.....], το γένος [.....] και είναι πατέρας τεσσάρων ενήλικων τέκνων, [.....], οι οποίες είναι έγγαμες και αυτοσυντηρούμενες. Ο αιτών, κατά το χρόνο λήψης των δανείων εργαζόταν ως νοσηλευτής [.....], η δε σύζυγός του εργαζόταν ως εργάτρια σε τοπική βιομηχανία μέχρι το έτος 2008, οπότε και σταμάτησε λόγω εργατικού ατυχήματος. Το μηνιαίο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν, κατά τον ανωτέρω χρόνο, στο ποσό των 1.600,00 - 1.700,00 ευρώ (βλ. ανωμοτί κατάθεση τον αιτούντος ενώπιον τον πρωτοβάθμιο Δικαστηρίου). Πλέον ο αιτών είναι συνταξιούχος του Δημοσίου και λαμβάνει μηνιαίως ως σύνταξη το ποσό των 787,85 ευρώ, ενώ η σύζυγός του λαμβάνει επίδομα αναπηρίας λόγω του προαναφερόμενου εργατικού ατυχήματος, ποσού 623,00 ευρώ το δίμηνο, ήτοι 311,50 ευρώ μηνιαίως, δηλαδή το συνολικό οικογενειακό τους εισόδημα ανέρχεται σήμερα στο ποσό των 1.100,00 ευρώ περίπου. Περαιτέρω, ο αιτών έχει στην αποκλειστική του κυριότητα ένα οικόπεδο εντός τον οικισμού Βοιωτίας του Δημοτικού Διαμερίσματος [.....], επιφανείας 250 τμ, μετά της επ' αυτού ευρισκόμενης ισογείου οικίας, επιφανείας 115 τμ, έτους κατασκευής 1982, στην οποία διαμένει με τη σύζυγό του. Για την κατοικία αυτή ο αιτών έχει υποβάλει αίτημα υπαγωγής του στην προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 9 παρ.

2 ν. 3869/2010 ρύθμιση. Περαιτέρω, ο αιτών δε διαθέτει άλλη κινητή ή ακίνητη περιουσία, πλην ενός αυτοκινήτου, μάρκας [.....], έτους πρώτης κυκλοφορίας [.....].

Σχετικά δε με τη διαχρονική εξέλιξη των εισοδημάτων του εκκαλούντος και της συζύγου του, όπως προκύπτει από τις δηλώσεις φιρολογίας εισοδήματος και τα εκκαθαριστικά σημειώματα, πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα: 1) το έτος 2005 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 16.213,70 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 6.344,98 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 22.558,68 ευρώ), 2) το έτος 2006 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 16.150,00 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 8.821,99 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 24.971,99 ευρώ), 3) το έτος 2007 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 16.818,30 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 7.729,11 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 24.547,41 ευρώ), 4) το έτος 2008 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 17.780,15 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 9.413,31 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 27.193,46 ευρώ), 5) το έτος 2009 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος

ανερχόταν στο ποσό των 19.332,98 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 2.358,42 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 21.691,40 ευρώ), 6) το έτος 2010 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 17.934,83 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 3.480,00 (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 21.414,83 ευρώ), 7) το έτος 2011 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 17.349,41 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 3.756 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 21.105,41 ευρώ), 8) το έτος 2012 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 12.657,48 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 2.400,00 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τούς εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 15.057,48 ευρώ), 9) το έτος 2013 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 9.281,49 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 3.756,00 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 13.037,49 ευρώ), 10) το έτος 2014 το μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος ανερχόταν στο ποσό των 11.612,64 ευρώ και της συζύγου του στο ποσό των 3.756,00 ευρώ (ήτοι το συνολικό ετήσιο οικογενειακό τούς εισόδημα ανερχόταν στο ποσό των 15.368,64 ευρώ). Από την αναλυτική παράθεση των εισοδημάτων του εκκαλούντος και της συζύγου του προκύπτει προοδευτική μείωση

των οικογενειακών εισοδημάτων του από το έτος 2009 και εφεξής, με αποτέλεσμα να μειώνεται σταδιακά η οικονομική δυνατότητα του ιδίου να εξυπηρετεί τα ανωτέρω δάνεια και τελικά να περιέλθει σε μόνιμη αδυναμία εξυπηρέτησης των ήδη ληξιπρόθεσμων χρεών του. Επισημαίνεται δε ότι α) κατά το χρόνο σύναψης των στεγαστικών δανείων, με βάση τα προεκτιθέμενα οικογενειακά εισοδήματα του εικαλούντος και της συζύγου του μέχρι το έτος 2009, αυτός μπορούσε να καταβάλει ευχερώς το συνολικό οφειλόμενο προς τους πιστωτές του ποσό για την εξυπηρέτηση των δανείων του και β) η από το 2009 και εφεξής μείωση των εισοδημάτων του εικαλούντος οφειλόταν στην εφαρμογή έκτακτων μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης της ελληνικής οικονομίας για την αντιμετώπιση των υπερβολικών ελλειμμάτων του Ελληνικού Δημοσίου που οδήγησαν σε αδυναμία δανεισμού και τελικά σε διακρατική χρηματοδότησή του, η οποία δεν ήταν προβλεπτή από αυτόν κατά το χρόνο σύναψης των δανειακών συμβάσεων, ενώ της συζύγου του οφειλόταν στην περιέλευσή της σε κατάσταση ανεργίας λόγω εργατικού απυχήματος και σε λήψη από αυτήν έκτοτε μόνο επιδόματος αναπηρίας. Με τα παραπάνω δεδομένα, η περιέλευση του εικαλούντος σε αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρεών του προς τους εφεσίβλητους δεν οφειλόταν σε δόλο του, καθώς ουδόλως προκύπτει ότι κατά το χρόνο ανάληψης των δανείων (ήτοι από το έτος 2004 έως και το έτος 2009) ο εικαλών

δεν μπορούσε να τα εξυπηρετήσει με βάση τα εισοδήματά του ή ότι μπορούσε κατά τον παραπάνω χρόνο να προβλέψει τη μελλοντική αδυναμία εξυπηρέτησής τους. Με βάση τα προαναφερόμενα, το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο που με την εικαλούμενη απόφασή του δέχθηκε ότι ο εικαλών περιήλθε από δόλο σε μόνιμη αδυναμία εξυπηρέτησης των ληξιπρόθεσμων χρεών του προς τους εφεσίβλητους, με την επιλογή του να προβεί σε υπέρμετρο και δυσχερώς διαχειρίσιμο, με βάση τα διαθέσιμα και αναμενόμενα στο μέλλον εισοδήματά του, δανεισμό, αδιαφορώντας για τη δυνατότητα εξυπηρέτησης των δανειακών του συμβάσεων με τους εφεσίβλητους, και απέρριψε την αίτηση ως ουσιαστικά αβάσιμη, έσφαλε ως προς την εκτίμηση των αποδείξεων, όπως βάσιμα ισχυρίζεται με τους (τρίτο και τέταρτο) λόγους της έφεσής του ο εικαλών. Θα πρέπει, συνεπώς, η έφεση να γίνει δεκτή ως κατ' ουσίαν βάσιμη, να εξαφανιστεί η εικαλούμενη απόφαση, και αφού ιρατηθεί η υπόθεση προς κατ' ουσίαν έρευνα από το Δικαστήριο τούτο (άρθρο 535 παρ. 1 ΚΠολΔ), να ρυθμιστούν οι οφειλές του εικαλούντος προς τους εφεσίβλητους, κατά το άρθρο 8 του ν. 3869/2010 [όπως ίσχυε πριν την τροποποίησή του με το ν. 4336/2015].

[Δέχεται την έφεση]

Σημείωμα: Ανυπαιτια αδυναμία πληρωμής οφειλών δημοσίων υπαλλήλων (ν. 3869/2010)

Ο ν. 3869/2010, του οποίου η ισχύς έπαυσε την 01.03.2019¹ όσον αφορά τη δυνατότητα εξαίρεσης της πρώτης κατοικίας από τη ρευστοποίηση, αποτέλεσε ένα σημαντικό εργαλείο για τη ρύθμιση οφειλών φυσικών προσώπων που βρέθηκαν σε γενική και μόνιμη αδυναμία πληρωμής των οφειλών τους. Καθόλη τη διάρκεια λειτουργίας του εν λόγω νομοθετήματος έγιναν ποικίλες τροποποιήσεις³

1 Άρθρο πρώτο της πράξης νομοθετικού περιεχομένου της 31.12.2018 για την παράταση δυνατότητας εξαίρεσης κύριας κατοικίας από τη ρευστοποίηση, δυνάμει του ν. 3869/2010 και άλλες διατάξεις, η οποία κυρωθήκε δυνάμει του ν. 4592/2019. Σύμφωνα με την Αιτέκθ του ν. 4592/2019, δια της εν λόγω παρατάσεως επιδιώχτηκε να αντιμετωπιστεί η εξαιρετικά επείγουσα ανάγκη συνεχούς και μετά τις 31.12.2018 προστασίας της κύριας κατοικίας των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων που αιτούνται τη ρύθμιση των οφειλών τους δυνάμει του ν. 3869/2010, προκειμένου να μην υπάρξει κενό προστασίας μέχρι την ολοκλήρωση της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς και τη θεσμοθέτηση του νέου πλαισίου που θα παρέχει επαρκές επίπεδο προστασίας σε οφειλέτες που χρειάζονται τούτο.

2 Σύμφωνα με τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 9 παρ. 2 ν. 3869/2010, η ορισθείσα προθεσμία αφορά το αίτημα για εξαίρεση της πρώτης κατοικίας από τη ρευστοποίηση. Επομένως, οφειλέτης που δεν έχει ακίνητο φαίνεται να έχει τη δυνατότητα για ρύθμιση των οφειλών του, βάσει του άρθρου 8 παρ. 2 του ν. 3869/2010.

3 Ιδίως ν. 4161/2013, ν. 4336/2015, ν. 4549/2018.

και εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις στη θεωρία και στη νομολογία, όσον αφορά την ερμηνεία των προϋποθέσεων για την υπαγωγή στις ευεργετικές διατάξεις του.

Ένα ζήτημα που απασχόλησε ιδιαιτέρως την επιστήμη και τα ελληνικά Δικαστήρια είναι η έννοια του δόλου, δηλαδή κατά πόσο ο δανειολήπτης περιήλθε υπαίτια ή όχι σε αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρηματικών του υποχρεώσεων. Η επιεικέστερη για τους οφειλέτες άποψη (βλ. ιδίως ΕιρΛαυρ 471/2013, lawnet.gr) δέχεται ότι δολιότητα, όσον αφορά την αδυναμία πληρωμής, υφίσταται, όταν ο δανειολήπτης, για να πετύχει την έγκριση δανείων⁴, προσκόμισε ψευδή ή πλαστά στοιχεία ή απέκρυψε λοιπές δανειακές υποχρεώσεις του, οι οποίες, για οιονδήποτε λόγο, δεν είχαν καταχωρηθεί στις ηλεκτρονικές βάσεις που χρησιμοποιούν οι τράπεζες (ιδίως ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ). Αν δε συνέβη τούτο, μάλλον δεν μπορεί να γίνει λόγος για δόλια αδυναμία πληρωμής⁵, ειδικά αν ο δανειολήπτης, κατά τη διαδικασία σύναψης των συμβάσεων, προσκόμισε στις τράπεζες όλα τα στοιχεία που φανέρωναν πλήρως την προσωπική, επαγγελματική, εισοδηματική και περιουσιακή του κατάσταση, καθότι τα πιστωτικά ιδρύματα,

4 Έτσι έκρινε η υπ' αριθ. 32/2017 πρωτόδικη απόφαση του Ειρηνοδικείου Θηβών, με την σημείωση ότι εν συνεχεία εκδόθηκε η υπ' αριθ. 302/2018 εφετειακή απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θηβών.

5 Την ως άνω θέση απορρίπτει ωρτά η υπ' αριθ. 176/2018 δευτεροβάθμια απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θηβών, επικαλούμενη ότι «.. δεν ακταποκρίνεται στο πνεύμα του νόμου ...».

όντας άριστα οργανωμένες επιχειρήσεις, με γνώση των συνθηκών της αγοράς, οφείλουν να συλλέξουν, να αξιολογήσουν και να εκτιμήσουν (օρθά) την πιστοληπτική ικανότητα του ενδιαφερόμενου δανειολήπτη, πράγμα που ανάγεται (και) σε βασική τους υποχρέωση (αρχή του υπεύθυνου δανεισμού - άρθρο 8 της ΚΥΑ Ζ1-699/2010 και ν. 4261/2014) και, μόνον εφόσον διαπιστώσουν ότι ο ενδιαφερόμενος πελάτης θα είναι σε θέση να αποπληρώσει στο μέλλον την οφειλή του, να χορηγούν δάνεια και πιστώσεις⁶. Η τελική απόφαση για τη χορήγηση της πίστωσης ανήκει κατ' αποκλειστικότητα στο πιστωτικό ίδρυμα (βλ. 4468/2014 ΜΠρΠειρ, 20/2013 ΜΠρΕδεσ, 19/2014 ΕιρΑλεξ, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι ιρίσιμο στοιχείο για την διαπίστωση της ύπαρξης δόλου στο πρόσωπο του δανειολήπτη αποτελεί η ανάληψη νέων δανειακών συμβάσεων προς εξόφληση παλαιότερων δανείων και προς εξασφάλιση ενός επιπέδου ζωής ανώτερου του, βάσει του υπάρχοντος εισοδήματος, επιτρεπόμενου. Κατά μια άποψη της νομολογίας τα ανωτέρω υποδηλώνουν σε μεγάλο βαθμό δόλο⁷. Ωστόσο, έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι η λεγόμενη «ανακυκλούμενη πίστωση» δεν αποτελεί άνευ επέρου ένδειξη δόλιας υπερχρέωσης. Η άποψη

6 Τσαχιρίδης, Η πώληση των κόκκινων δανείων και τιτλοποίηση απαιτήσεων, pandemos.panteion.gr, 2017, 1.

7 ΕιρΑθ 209/2012 και ΕιρΑθ 257/2012.

αυτή εδράζεται πρώτον στην παραδοχή ότι ο οφειλέτης στερείται επαγγελματικής ικανότητας, οργάνωσης και συναλλακτικής εμπειρίας, ώστε να μη δύναται να αξιολογήσει την φερεγγυότητά του, πράγμα που μπορεί να πράξει ένα πιστωτικό ίδρυμα και δεύτερον, ακόμα και σε περιπτώσεις «ανακυκλούμενης πίστωση», αν ο δανειολήπτης προσδοκούσε ότι θα καταρτιστεί μία επωφελής ρύθμιση, η οποία θα μπορούσε να επιλύσει συμβιβαστικά το πρόβλημα, δεν πληρούται η έννοια της δόλιας υπερχρέωσης. Αυτή ακριβώς η ελπίδα και η πίστη του δανειολήπτη είναι που αποκλείει τη στοιχειοθέτηση της έννοιας του δόλου, οδηγώντας στην παραδοχή ότι θα μπορούσε να γίνει λόγος μόνο για ενσυνείδητη αμέλεια, η οποία «επιτρέπει» την υπαγωγή στις διατάξεις του ν. 3869/2010⁸.

Ωστόσο, υφίσταται ασφαλώς και αυστηρότερη άποψη, η οποία υποστηρίζεται σθεναρά τα τελευταία χρόνια, με σκοπό να θέσει εκτός προστασίας τους στρατηγικούς ιακοπληρωτές και να αποφύγει το λεγόμενο moral hazard. Ειδικότερα, κρατεί η γνώμη ότι, για να εξαριθμηθεί κατά πόσον ο δανειολήπτης

8 Σε αυτό το μήκος κύματος ιδίως η υπ' αριθ. 2774/2019 απόφαση του Ειρηνοδικείου Αθηνών, αδημ., η οποία δέχεται ότι «Δεν αποδεικνύεται ότι ο αιτών αποδέχθηκε το ενδεχόμενο της αδυναμίας ανταπόκρισής του, καθώς δεν μπορούσε να προβλέψει τις μετέπειτα επελθόντες αρνητικές συγκυρίες ...» και επιπλέον «Όύτε όμως η επένδυση του εφάπαξ βοηθήματός του σε μετοχές μπορεί να νοηθεί ως ενέχουσα δόλο που αφορά στην πρόκληση της μόνιμης αδυναμίας πληρωμών, παρά ως ενέχουσα, σε κάθε περίπτωση, ενσυνείδητη αμέλεια, καθώς ο αιτών προέβλεπε μεν ως ενδεχόμενο το αποτέλεσμα της αδυναμίας πληρωμών του, πλην όμως πίστευε ή ήλπιζε ότι θα το αποφύγει ...».

βρέθηκε με ή χωρίς δόλο σε αδυναμία πληρωμής, τίθεται ως βάση το υποκειμενικό στοιχείο του οφειλέτη (χωρίς να απαιτείται να συντρέχουν και τα ως άνω πρόσθετα στοιχεία) και ερευνάται η εισοδηματική και επαγγελματική του κατάσταση κατά το χρόνο λήψης των δανείων.

Με βάση την προαναφερθείσα θέση κινήθηκε και η υπ' αριθ. 302/2018 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θηβών για να αποφανθεί όσον αφορά το ζήτημα του δόλου. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω απόφαση δέχτηκε πως η αιτία που η εφεσίβλητη βρέθηκε σε αδυναμία πληρωμής ήταν η σταδιακή και συνεχόμενη μείωση των ετήσιων εισοδημάτων της και η διακοπή των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, ως και του καλοκαιρινού επιδόματος. Η εφεσίβλητη ήταν νοσηλεύτρια σε νοσοκομείο και επομένως άνηκε στον ευρύτερο δημόσιο τομέα που ήταν ο πρώτος που επλήγη από την οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα, με μειώσεις αποδοχών και διακοπή πάσης φύσεως δώρων. Προσέτι, η διαδικασία συνταξιοδότησης της εφεσίβλητης διήρκησε σχεδόν ένα έτος, πράγμα που οδήγησε αναπόφευκτα σε έλλειψη ρευστότητάς της. Όλα τα ανωτέρω δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από την εφεσίβλητη, όση επιμέλεια και αν κατέβαλε, καθότι δεν ανάγονταν στην προσωπική σφαίρα επιρροής και ευθύνης της. Ο μισθός της εφεσίβλητης ήταν ικανοποιητικός κατά το χρόνο λήψης των επίδικων δανείων και επιπλέον αυτή δεν προέβη σε αλόγιστο δανεισμό, αλλά σε

δανειοδότηση που είχε κοινωνικό χαρακτήρα και στόχευε κυρίως στην κάλυψη στεγαστικών αναγκών της. Έτσι, η πρώτη δια του παρόντος σχολιαζόμενη απόφαση απέρριψε την έφεση του πιστωτή, θεωρώντας ότι δεν υπήρχε οιαδήποτε μορφή δόλου από την πλευρά της δανειολήπτριας, με αποτέλεσμα να υπαχθεί αυτή τελεσίδικα στις ευεργετικές διατάξεις του ν. 3869/2010.

Η δεύτερη δια του παρόντος σχολιαζόμενη απόφαση έθιξε το ζήτημα της «ανακυκλώμενης πίστωσης» και αποφάνθηκε ότι δεν ήταν αυτός ο λόγος της υπερχρέωσης του εικαλούντος, όπως δέχτηκε το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, αλλά η προοδευτική μείωση των ατομικών και οικογενειακών εισοδημάτων του και η αδυναμία του να προβλέψει το εργατικό ατύχημα που υπέστη η σύζυγός του, συνυπολογιζόμενου και του γεγονότος ότι ο εικαλών σήμερα είναι συνταξιούχος του δημοσίου τομέα, χωρίς επιδόματα και δώρα, με μειωμένη σύνταξη σε σχέση με αυτήν που ανέμενε, ενώ, κατά το χρόνο λήψης των δανείων, ο ίδιος εργαζόταν ως νοσηλευτής με ικανοποιητικό μισθό, λαμβάνοντας δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα κλπ και παράλληλα εργαζόταν και η σύζυγός του, η οποία συνεισέφερε στην οικογένεια, ενώ σήμερα είναι ανήμπορη για εργασία. Δια της ανωτέρω οδού η υπ' αριθ. 176/2018 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θηβών δέχτηκε τυπικά και κατ' ουσία την ασκηθείσα έφεση του

εκαλούντος, υπάγοντας αυτόν τελεσίδικα στο ν.

3869/2010.

Τσαχιρίδης Σωκράτης,

*Δικηγόρος, MSc Δίκαιο Επιχειρήσεων
και Διοίκηση Παντειο Παν.*

Σκιαδόπουλος Σπυρίδων,

*Δικηγόρος, LLM Εμπορικού και
Οικονομικού Δικαίου Α.Π.Θ.*